

Лайєм О'ФЛАЕРТІ

ЛИСТ

Стояв літній день. У чистому блакитному небі зависали тріпотливі жайворонки. Вітер стих, наче прислухаючись до їхнього ніжного співу. З осяйної землі курився легенький димок, немов міріади незримих духів радісно вимахували невидимими кадилами. Такий супокій огорнув світ! Повсюди, здавалося, панували тільки любов і краса. Струміло пахощами літне повітря, і сміялися щасливі пташки. Сповнене безжурністю, все прислухалося до співу жайворонків. Навіть равлики на сірому камінні повистромлялися зі своїх хаток.

Не чулося жодного голосного звуку. Ані вітер не буяв, ані громовиця не гримотіла. Ніщо не порушувало довершеної гармонії. Дрібні комашки, що неквапом вибиралися вгору стеблинами трави, і ті скидалися на велетнів, на окрасу природи.

Травинки лагідно погладжували одна одну й радісно шелестіли — здавалося, то зітхають закохані дівчата.

На невеличкій нивці під спів жайворонків працювали селянин та його родина. Там були батько, мати й четверо дітей. Вони підсипали свіжою землею молоде пагіння картоплі. В усіх був гарний настрій. Так любо працювалося на цій нивці під спів жайворонків! Певно, господь створив цю музику на радість їхнім простим серцям.

Мати й підстарша дочка, ступаючи поперед інших, прополювали рядки. Батько обережно натрушував навколо пагонів дорогоцінної баг-

нистої землі, що її старший син вибирав з-поміж камінняччя. Менший син, дванадцятиліток, підносив у кошику морського піску з дальшого краю поля. Цей пісок вони домішували до чорного баговиння. Четверта дитина, ще зовсім маля, дибуючи поруч із матір'ю, по одному висмикувала бур'янці й приносила їй у дарунок.

Працювали мовчки. Тільки раз, коли батьків заступ черкнув по камінню й вивернув ненароком пагінець картоплі з його неглибокого ложа, батько скрикнув. Усі оглянулися.

— О, хвала всевишньому! — вигукнула мати, перехрестившись.

Батько тримав у руці ту бадилину, на тонких корінцях якої звисала китичка дрібніючих молоденьких бульб завбільшки як горошинки. З їхнього посіву вже зав'язався й ряснів плід. Вони поставали навкруг, пройняті подивом. Раптом старший син плюнув собі на руки й зажурено сказав:

— Оце коли б Мері була тут, як би вона зраділа цим молоденьким картоплинкам! Пам'ятаю, взимку вона саме на цьому місці розтрушувала водорості.

Тиша залягла після хлопцевих слів. А згадав він про найстаршу сестру. Напровесні вона виїхала до Америки і відтоді прислала тільки одного листа. Пізніше, правда, написала додому сусідська дівчина й повідомила, що Мері без роботи. Місце служниці в домі якоїсь багачки, куди її влаштував священик, вона покинула.

Мати похилила голову й тужливо мовила:

— Господь добрий. Може, сьогодні ми й одержимо листа.

Батько знову нахилився, люто штрикнув заступом землю й прошепотів хрипкувато:

— Краще працюймо.

Усі заворушилися. Але старший син ще якусь хвилю дивився в задумі поза пагорби на обрії, а потім задирливо кинув матері:

— Вона занадто горда й не напише, поки не зможе прислати грошей. Я знаю Мері, мамо. Вона завжди була горда.

Усі посхилялися до роботи, і найменшеньке, дибуючи ніжками, знов почало підносити матері в дарунок висмикнуті бур'янці. Раптом мати підхопила маля на руки й поцілувала. А тоді промовила:

— Ох же й виспівують вони там угорі, мов ті янголята! Чисто мов янголята! Це ж господь по доброті своїй дарував їм такі голобочки! Може, коли б вона почула спів жайворонка, то й написала б. Тільки ж у тих великих містах і жайворонків не водиться!

Ніхто їй не відповів. Але жайворонки ніби посмутніли, і небо зробилося неосяжним,—увесь величезний світ, порожній і зловісний, зробився неосяжним. І пісня тріпотливих пташок забриніла понурою мелодією. Так їм здалося, усім, окрім дитяти, котре все так само невпинно дибуюло до матері й підносило їй бур'янинки.

Та ось нараз веселі дитячі вигуки вилилися в триумфальний спів жайворонків. На нивці всі припинили роботу й випросталися. До них бігло двоє дівчаток. Видно було, як поміж звивистими огорожами обабіч вузької дороги мигтять білі фартушки й підстрибують золотисті голівки, спалахуючи на сонці. Дзвінкими голосами дівчатка щось радісно вигукували на бігу. То була решта дітей селянина. Вони поверталися додому зі школи.

— Чого ви сюди прийшли? — гукнула до них мати.

— Лист! — крикнула одна дівчинка, вихопившись на огорожу перед нивкою.

Батько опустив заступа й кахикнув. Мати перехрестилася. Старший син встромив у землю лопату й промовив: «Ти бач!»

— Еге ж, лист від Мері! — бажаючи й собі бути вісницею доброї новини, озвалася друга сестричка, що саме перелазила через огорожу. — Нам віддав листоноша.

Вони простягли листа батькові. Жінка й діти з'юрилися коло нього під огорожею, де була купка каміння. Батько сів, ретельно витер руки об штани й узяв листа. Всі поставали круг нього навколішки. Мати взяла найменшеньке на руки. Запала напружена тиша. Чути було, як кожен дихає. Батько покрутив листа в руках, пильно до нього приглядаючись.

— Таки її рука, — сказав він урешті

— Ії, ії, — підтвердив старший син. — Розкривайте, тату.

— Швидше вже! — озвалася й мати.

— Бог послав нам добру новину, — сказав батько, обережно розриваючи конверта.

Він так і тримав його в руці, боячись зазірнути всередину. Тоді одна з дівчаток мовила:

— Дивіться, дивіться! Там чек! Я бачу проти сонця.

— Невже? — вихопилось у матері.

Швидким рухом батько витяг листа з конверта. В складеному аркушику лежав чек. Ніхто й словом не прохопився, аж поки батько підніс чек угору й сказав:

— Боже праведний, на двадцять фунтів!

— Голубонька моя! — скрикнула мати, зводячи погляд до неба. — Скарбе мій, я ж носила тебе у своєму лоні! Мій скарбе дорогий!

Нетямлячись від радості, діти почали сміятися. Батько кахикнув і тихо промовив:

— За ці гроші й коня можна купити. Цілого коня!

— Авжеж, тату! — підхопив старший син. — Двохлітка, і ми його на березі виїздимо. Я сам виїжджу, тату. І в нас буде кінь, як і в інших людей у селі. Чи ж не молодець Мері? Хіба я не казав, що це вона чекає, поки зможе прислати гроші?.. І таки прислала стільки, що й на коня вистачить!

— А ослик тепер буде мій, еге ж, тату? — озвався другий хлопець і аж вереснув з радості.

— Та вгамуйтеся ви, — тихо й сумно мовила мати. — Хіба вона нічого не написала, моя голубка? То чого ви не прочитаете мені?

— Нате, — сказав батько. — Візьміть та прочитайте хтось. У мене рука тремтить.

Рука його сіпалась, і сльози стояли в очах, поволокою застуючи зір.

— Я прочитаю, — підхопилася старша сестра.

Вона взяла листа, перебігла його очима і раптом зайшлася слізьми.

— Чого це ти? — сердито кинув старший син. — Ану, дай сюди!

Він і собі взяв листа, глянув і враз посуворішав на виду. Всі обличчя теж посуворішали.

— Читай, сину, — промовив батько.

— «Дорогі батьки, — почав син. — Ой, мамо, я така самотня». Лист геть увесь у патьоках, немов вона плакала над ним... «Татку, і навіщо я взагалі... взагалі...» Важко розібрати... так... «і навіщо я взагалі приїхала у цей жахливий край? Моліться за мене кожного вечора, мамо.

Поцілуйте за мене наше найменшеньке. Простіть мене, мамо. З любов'ю до вас, ваша донька Мері».

Коли хлопець скінчив, надовго запала мертва мовчанка. Перший ворухнувся батько. Він звільна підвівся, усе ще з чеком у руці. Потім сказав:

— У листі нема ні слова про гроші.— Голос його звучав якось дивно.— Звідки вони?

— Двадцять фунтів,— глухо озвалася мати.— Стільки й за тиждень не заробиш.

Вона нишком вихопила у сина лист і поспіхом сховала на грудях.

Батько повільно пішов понад огорожею, шепочучи сам до себе безвиразним голосом:

— Атож! Через ту жадібність я й не подумав, звідки ці гроші. Двадцять фунтів.

Він ступав рівно і напружено, як п'яний, що силкується не показати цього.

Усі інші сиділи все так само мовчки, похнюпившись. Вони вже не чули жайворонків. Раптом хтось із дітей підвів погляд і злякано мовив:

— Що це тато робить?

Всі подивились у той бік. Батько пройшов з їхньої нивки на сусідню, таку саму кам'янисту, вище по схилу. Тепер він стояв непорушно на одній з брил, склавши руки й схиливши непокриту голову на груди. Батько був до них спиною, але вони бачили, що він плаче. Отак само осторонь стояв він рік тому, того дня, коли в них здох кінь.

Старший син лайнувся і скочив на ноги. Зціпивши зуби, він завмер на місці. Очі його палали вогнем. Маля впустило з рученят стеблинку і гірко заплакало.

Мати підхопила дитину на руки й заголосила у розпуці:

— Ой, пташенята, пташенята, нащо ж ви співаєте, коли в мене серце застигло від горя?

Усі разом вони зайшлися лунким розпачливим голосінням, і пронизливий плач їх линув над полем, що враз стало похмурим та непривітним — линув вище і вище у чисте блакитне небо, де жайворонки й далі виспівували свою триумфальну пісню.

*З англійської переклав
Ростислав ДОЦЕНКО*

ІРЛАНДСЬКІ ПРИСЛІВ'Я ТА ПРИКАЗКИ

Дитина — як свічка в домі.

Слово тривкіше за багатства світу.

На одному крилі птах не літає.

Що ширша спина, то важча ноша.

Лиха звістка сама весь світ оббіжить.